

Łukasz Hajduk¹, Monika Binkowska-Bury², Anna Jacek²

Informowanie o prawach pacjenta przez personel medyczny

Informing about Patient's Rights by medical personnel

¹ Z Oddziału Gruźlicy i Chorób Płuc Specjalistycznego Zespołu Gruźlicy i Chorób Płuc w Rzeszowie,

² Z Instytutu Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Rzeszowskiego

STRESZCZENIE

Wprowadzenie: Obowiązkiem personelu medycznego wynikającym z obowiązujących przepisów prawa, jak też regulacji o charakterze deontologicznym jest informowanie pacjentów o ich prawach.

Cel pracy: poznanie opinii na temat informowania o prawach pacjenta przez personel medyczny, jak też przez pacjentów hospitalizowanych w lecznictwie stacjonarnym.

Mając na celu zobiektywizowanie przeprowadzonych badań jednocześnie badano personel medyczny oraz pacjentów z określonego oddziału szpitalnego.

W przeprowadzonych badaniach podjęto również próbę odpowiedzi na temat znajomości praw pacjenta wśród samych pacjentów.

Materiał i metody: W badaniach uczestniczyło 400 osób, wśród których znalazło się 60 lekarzy, 120 pielęgniarek i położnych oraz 220 pacjentów podkarpackich szpitali.

Badania zostały przeprowadzone za pomocą Autorskiego Kwestionariusza Ankiety, który został opracowany oddzielnie dla lekarzy, pielęgniarek/położnych oraz dla pacjentów.

Wyniki: Wykazano, iż lekarze pracujący bezpośrednio z pacjentem, w większości znali prawa pacjenta. W przypadku pielęgniarek i położnych większość z nich przyznawała, iż zna je częściowo.

W wyniku przeprowadzonych badań wykazano, że lekarze informują pacjentów średnio o 16 prawach, pielęgniarki o 13 prawach, zaś w opinii pacjentów są oni informowani średnio o 9 z 19 przysługujących im praw.

Badania nie wykazały zależności pomiędzy wiekiem pacjenta a średnią ilością znanych przez niego praw, natomiast wykazano, że wykształcenie miało wpływ na ilość znanych praw pacjenta.

ABSTRACT

Introduction: It is a duty of medical personnel to inform patients about their rights. It is a duty that results both from current law regulations, as well as from deontological regulations.

Work goal: recognizing opinions on informing about patient's rights by medical personnel, as well as by patients being hospitalized in stationary (outpatient) health service. Having in mind objectification of conducted research, medical personnel and patients from specific hospital ward were being researched simultaneously. In the conducted research, it has been also put a question into consideration about the knowledge of patient's rights among patients themselves.

Material and methods: There were 400 participants in the research: 60 doctors, 120 nurses and midwives and 220 patients from hospitals from the area of Subcarpathian province (województwo podkarpackie).

Research was conducted by the Authorship Questionnaire, that was created separately for doctors, nurses/ midwives and for patients.

Results: It was proved, that doctors who were working directly with patients, knew almost all patients rights. In the case of nurses and midwives, majority of them confessed they knew them partly.

Due to conducted research, it was showed that doctors inform patients averagely about 16 rights, nurses about 13 rights, however, in patient's opinion, they were being informed about 9 out of 19 entitled rights.

The research did not show any dependence among the age of patients and average amount of rights known by them. However, it was proved, that the educational level of patients

Wnioski: Stwierdzono, że wiedza personelu medycznego dotycząca praw pacjenta jest częściowa i zróżnicowana, ponadto informowanie pacjentów o przysługujących im prawach następuje w sposób częściowy i niewystarczający. Powyższy wniosek został też potwierdzony przez pacjentów. Najpopularniejszym źródłem wiedzy pacjentów o ich prawach była Karta Praw Pacjenta.

Słowa kluczowe: informacja, pacjent, prawo, deontologia zawodowa, personel medyczny

Wprowadzenie

Postęp we wszystkich dziedzinach życia wraz z rozwojem coraz nowszych technologii spowodował konieczność tworzenia lub dostosowania istniejących regulacji prawnych do postępującego rozwoju wszystkich dziedzin nie tylko w Polsce, ale również na świecie.

Szczególną dziedziną w tym zakresie jest medycyna oraz związane z nią technologie medyczne, które wymuszają na ustawodawcy konieczność tworzenia lub dostosowania obowiązujących regulacji prawnych do ich szybkiego rozwoju, a w szczególności do nierozzerwalnie związanej z medycyną prawną ochroną zdrowia, której wąski, lecz istotny wycinek stanowią prawa pacjenta.

W Polsce prawo do ochrony zdrowia jest fundamentalnym prawem zagwarantowanym obywatelom w art. 68. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Zgodnie z ww. artykułem: „Każdy ma prawo do ochrony zdrowia. Obywatelom niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych. Warunki i zakres udzielenia świadczeń określa ustawa [1]”.

Oprócz art. 68. Konstytucji, ustanawiającego fundamentalną zasadę prawa każdego obywatela do ochrony zdrowia, ustawodawca określił w niej inne prawa przysługujące obywatelom, związane z prawem do ochrony zdrowia.

Ponadto regulacje dotyczące ochrony praw pacjenta znajdują się w ustawie z dnia 31 sierpnia 1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej [2], ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego [3], ustawie z dnia 5 lipca 1996 r. o zawodzie pielęgniarki i położnej [4], ustawie z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów [5] oraz ustawie z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i dentystry [6].

Na podstawie Konstytucji oraz ww. ustaw w 1998 roku została opracowana Karta Praw Pacjenta, która została ogłoszona przez Ministra Zdrowia w formie komunikatu przekazanego do publicznej wiadomości 11 grudnia 1998 r.

Celem Karty Praw Pacjenta było potwierdzenie ochrony praw pacjenta wynikających bezpośrednio z Konstytucji oraz wyżej wspomnianych ustaw.

had an influence on the amount of rights known by patient. **Conclusions:** It was stated, that the knowledge of medical personnel concerning patient's rights is partial and differentiated, moreover; informing patients about rights that are entitled to them is being done partly and insufficiently. The above conclusion was also confirmed by patients themselves. The most popular source of knowledge for patients about their rights is Patients Rights Declaration.

Key words: information, patient, right, health deontology, medical personnel

Introduction

Progress as well as the development of modern technologies have triggered the need to create or adjust current legislation to constantly developing fields in all areas of life not only in Poland but also all over the world.

Medicine as well as connected medical technologies have particular character that requires from the legislator introducing or adjusting legislation to their rapid development especially to legal health care. Patient's rights are narrow but significant section of legal health care.

The right to health care in Poland is a fundamental right which is guaranteed to citizens by the article 68 of the Constitution of the Republic of Poland dated 2nd April 1997. According to the above mentioned article: “Everyone shall have the right to have his health protected. Equal access to health care services, financed from public funds, shall be ensured by public authorities to citizens, irrespective of their material situation. The conditions for, and scope of, the provision of services shall be established by statute [1]”.

Apart from art. 68 of the Constitution which passed the law that every citizen has the right to health care, the legislator determined in the Constitution other rights connected with health care that accrue to citizens.

Moreover, the regulations concerning patient's rights are found in the Health Institutions Act dated 31st August 1991 [2], the Mental Health Act dated 19th August 1994 [3], the Nurses and Midwives Act 5th July 1996 [4], the Act on Taking, Storing and Transplanting Cells, Tissues and Organs dated 1st July 2005 [5] and the Medical Professions Act dated 5th December 1996 [6]. Patient's Rights Charter was created on the basis of the Constitution and the above mentioned Acts in 1998. The Minister of Health announced the charter to the public opinion on 11th December 1998. The aim of Patient's Rights Charter was to confirm the patient's rights that result from the Constitution and the above mentioned Acts. Patient's rights were only codified by the Patient's Rights and Patient's Rights Ombudsman Act dated 6th November 2008 [7]. The Act covers patient's rights and duties of health care service connected with the enforcement of patient's rights.

The paper investigates the subject of informing hospitalized patients about their rights and is an attempt

Prawa pacjenta zostały dopiero skodyfikowane ustawą z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta [7]. Ustawa w swoich zapisach obejmuje prawa pacjenta oraz obowiązki podmiotów udzielających świadczeń zdrowotnych, związanych z realizacją tych praw.

W artykule poruszono tematykę informowania osób hospitalizowanych o przysługujących im prawach oraz podjęto próbę zbadania stopnia znajomości tych praw u lekarzy, pielęgniarek/położnych oraz pacjentów.

Cel pracy

Zamierzeniem autorów było poznanie opinii personelu medycznego oraz pacjentów w zakresie informowania o prawach pacjenta w lecznictwie zamkniętym. Aby zobiektywizować badania dotyczące informowania o prawach pacjenta zakres badań rozszerzono o znajomość tych praw wśród ankietowanych.

Materiał i metody

W badaniach uczestniczyło 400 osób. Wśród tej grupy znalazło się 60 lekarzy, 120 pielęgniarek i położnych oraz 220 pacjentów. Badania przeprowadzono wśród lekarzy, pielęgniarek/położnych oraz pacjentów podkarpackich szpitali. Badania prowadzono równolegle, czyli w tym samym czasie badano personel medyczny oraz pacjentów z określonego oddziału szpitalnego, pozwoliło to na skonfrontowanie opinii dotyczących informowania o prawach pacjenta. Badania prowadzono zarówno na oddziałach o charakterze zabiegowym jak i zachowawczym. Takie przeprowadzenie badań pozwoliło zobiektywizować ich wyniki.

Rozprowadzono ogółem 400 kwestionariuszy, uzyskano 385 zwrotów. Do dalszej analizy zakwalifikowano 369 prawidłowo wypełnionych kwestionariuszy, co stanowiło 92,25% założonej próby badawczej. Dla kwestionariuszy skierowanych do: lekarzy uzyskano 50 zwrotów, co stanowiło 83,3% założonej próby badawczej, pielęgniarek/położnych uzyskano 118 zwrotów, co stanowi 98,3% założonej próby badawczej; pacjentów uzyskano 201 zwrotów, co stanowi 91,4% założonej próby badawczej.

Wśród badanych osób było 22 (44%) lekarzy pracujących na oddziałach zabiegowych i 28 (56%) lekarzy pracujących na oddziałach zachowawczych,

58 (49,2%) pielęgniarek/położnych pracujących na oddziałach zabiegowych i 60 (50,8%) pielęgniarek/położnych pracujących na oddziałach zachowawczych oraz 100 (49,8%) pacjentów leczonych na oddziałach zabiegowych i 101 (50,2%) pacjentów leczonych na oddziałach zachowawczych.

W badanej grupie lekarzy 36% to osoby w wieku 41–50 lat. Co trzeci ankietowany miał więcej niż 50 lat, 26% było w wieku 31–40 lat, zaś 8% respondentów w wieku 26–30 lat.

to assess the knowledge about patient's rights among doctors, nurses/midwives and patients.

The aim of the paper

The purpose of the paper was to acquaint with medical personnel and patients opinions on patient's rights in stationary health care service. To make the research on informing about patient's rights more objective it also checked the knowledge of these rights among interviewed.

Material and methods

There were 400 participants in the research: 60 doctors, 120 nurses and midwives and 220 patients from hospitals from the area of Subcarpathian province. The research was conducted simultaneously on medical personnel and patients from a specific hospital ward in order to confront opinions on informing about patient's rights. To objectify the results, the research was conducted both in surgical and conservative treatment wards.

400 questionnaires were distributed in total and 385 were returned. 369 correctly completed questionnaires were chosen to the further analysis that constituted 92,25% of survey sample of a target group.

50 questionnaires for doctors were returned that constitutes 83,3% of survey sample, 118 questionnaires for nurses/midwives were returned that constitutes 98,3% of survey sample; 201 questionnaires for patients were returned that constitutes 91,4% of survey sample.

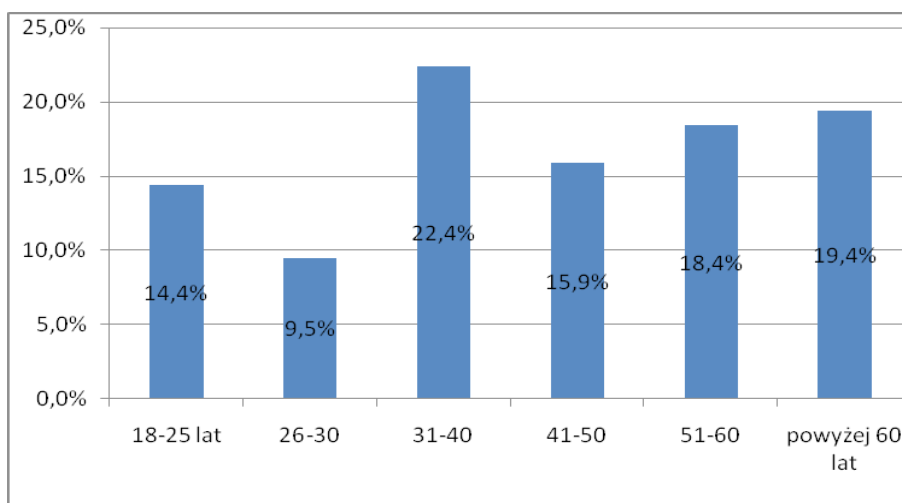
Among the respondents there were: 22 (44%) doctors working in surgical wards and 28 (56%) doctors working in conservative treatment wards, 58 (49,2%) nurses/midwives working in surgical wards and 60 (50,8%) nurses/midwives working in conservative treatment wards, and 100 (49,8%) patients treated in surgical wards and 101 (50,2%) patients treated in conservative treatment wards. In the survey sample 36% of doctors were aged 41-50. Every third doctor questioned was older than 50, 26% was aged 31-40 and 8% was aged 26-30.

More than a half of doctors questioned have been in the job for more than 15 years – 64%, 14% has had seniority from 11 up to 15 years, 12% has worked from 5 up to 10 years and every tenth doctor has worked less than 5 years.

Doctors working in a ward or an admission room dominated in the survey sample – 84%. Only 16% of doctors were heads of a ward or a medical unit.

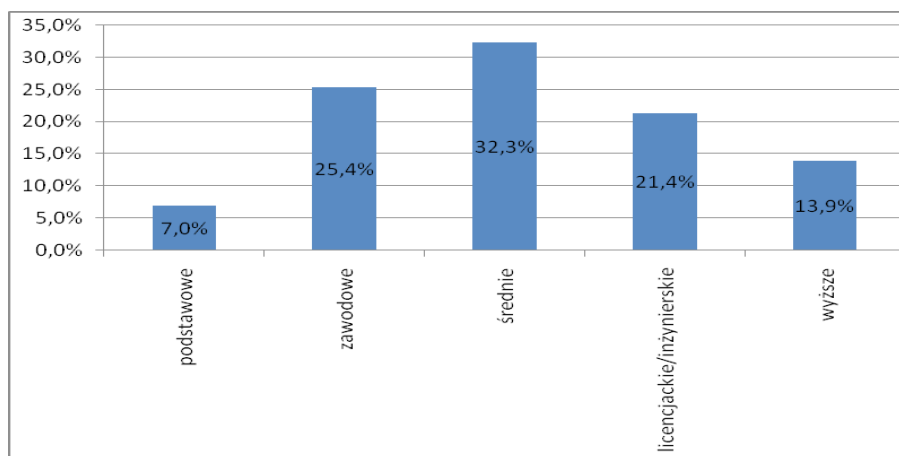
Majority of nurses were divisional nurses – 89. 6,8% of nurses/midwives worked in a ward and 4,2% of nurses worked in an admission room.

Among patients, most of the respondents were aged 31-40 (22,4%), the group of patients aged over 60 constituted 19,4%, and 18,4% of the respondents were aged 51-60. The percentage of patients aged 41-50 accounted for 15,9%. On average every fifth respondent was aged 18-25. Less than 10% of patients were aged 26-30. Within

Ryc. 1. Struktura badanej grupy pacjentów według wieku

Fig. 1. The structure of researched group of patients according to age

Ryc. 2. Struktura badanej grupy pacjentów według wykształcenia

Fig. 2. The structure of researched group of patients according to education

Ponad połowa badanych lekarzy pracowała ponad 15 lat w zawodzie – 64%, 14% lekarzy legitymowało się stażem pracy wynoszącym od 11 do 15 lat, 12% badanych pracowało od 5 do 10 lat, zaś co dziesiąty lekarz posiadał staż pracy poniżej 5 lat.

Wśród badanych dominującą część stanowili lekarze pracujący na oddziale lub izbie przyjęć – 84%. Jedynie 16% lekarzy było kierownikami komórki medycznej lub ordynatorami.

Natomiast wśród pielęgniarek zdecydowana większość to pielęgniarki odcinkowe – 89. Wśród ankietowanych 6,8% to pielęgniarki/położne pracujące na oddziale, a 4,2% to pielęgniarki pracujące na izbie przyjęć.

Wśród pacjentów najwięcej respondentów było w wieku 31–40 lat (22,4%), grupa powyżej 60 lat stanowiła 19,4%. Między 51 a 60 rokiem życia było 18,4% osób biorących udział w badaniu. Odsetek pacjentów w wieku 41–50 lat wyniósł 15,9%. Średnio co piąty ankietowany był w wieku 18–25 lat. Niespełna 10% respondentów

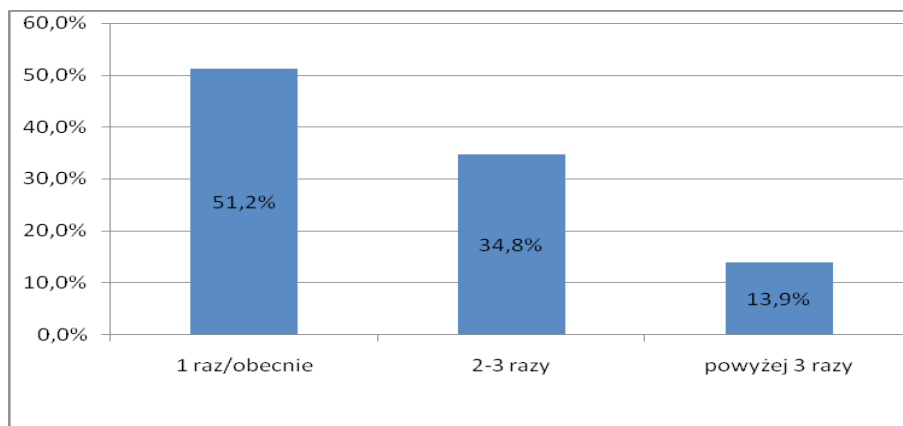
the survey sample 52,7% were women.

Almost a third of the respondents had secondary education and every fourth graduated from vocational school. 25% graduated from Bachelor's studies and 13,9% graduated from Master's studies. The least group included primary school graduates – 7%.

More than a half of respondents were in hospital for the first time in last five years, 34,8% of patients were in hospital 2-3 times. The least number of patients were in hospital three and more times – 13,9%.

Method of diagnostic survey used in this paper was conducted by means of a questionnaire prepared by the author. Research was conducted by the Authorship Questionnaire, that was created separately for doctors, nurses/ midwives and patients.

The questionnaire for patients consisted of 11 questions with 10 closed-ended questions and 1 half-open questions. The questions in the questionnaire for patients covered the number of hospitalizations, informing about

Ryc. 3. Struktura badanej grupy pacjentów według ilości hospitalizacji

Fig. 3. The structure of researched group of patients according to number of hospitalization

stanowiły osoby w wieku 26–30 lat. W badanej grupie 52,7% pacjentów to kobiety.

Niemal jedna trzecia respondentów legitymowała się wykształceniem średnim. Co czwarta osoba ukończyła szkołę zawodową. Wykształcenie licencjackie/inżynierskie posiadało 25% ankietowanych, a 13,9% stanowiły osoby, które ukończyły studia wyższe. Najmniej liczną grupę reprezentowały osoby z wykształceniem podstawowym – 7%.

Ponad połowa ankietowanych pacjentów przebywała w szpitalu pierwszy raz w ciągu pięciu lat, 34,8% pacjentów przebywało 2–3 razy. Najmniej liczną grupę stanowili pacjenci, którzy przyznawali się do trzech i więcej hospitalizacji – 13,9%.

W niniejszej pracy zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, wykorzystując do tego celu ankiety własnego autorstwa. Badania zostały przeprowadzone za pomocą Autorskiego Kwestionariusza Ankiety, który został opracowany oddzielnie dla lekarzy, pielęgniarek/położnych oraz dla pacjentów.

Kwestionariusz dla pacjentów składał się z 11 pytań zawierających 10 pytań zamkniętych i 1 pytanie półotwarte. Pytania w ankiecie dla pacjentów, dotyczyły liczby hospitalizacji, przekazywania informacji o prawach pacjenta, źródeł, z jakich pacjent czerpie informacje o swoich prawach. Pytania dotyczyły także osoby, która informuje o prawach oraz sposobu, w jaki ten obowiązek wykonuje, sprawdzały stopień znajomości praw pacjenta oraz wskazywały szczegółowe prawa, o których osoba hospitalizowana była informowana.

Z analizy badań wynika, iż prawie wszyscy lekarze deklarowali znajomość praw pacjenta (94%). Pozostały odsetek badanych lekarzy, przyznawał się, że prawa zna częściowo. Gorszą znajomość praw przysługujących hospitalizowanym deklarowali lekarze ze stażem pracy powyżej 15 lat. Analizowane wyniki nie wykazały zależności pomiędzy stażem pracy w zawodzie a znajomością praw pacjenta.

Natomiast zdecydowana większość pielęgniarek przyznawała, że zna prawa pacjenta (77,1%). Pozostałe

pacjent's rights, sources of information for patients' about their rights. The questions also concerned a person who informed about patient's rights and the way this duty was exercised. Moreover, they checked patient's knowledge of patient's rights and indicated detailed rights which patient was informed about.

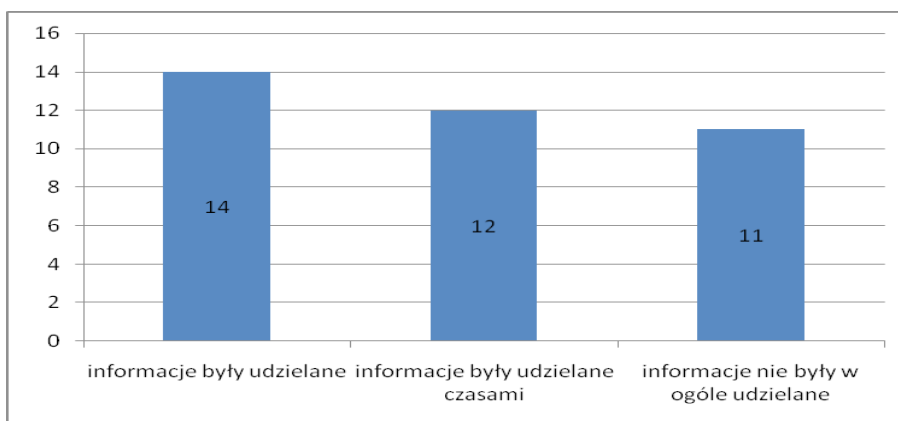
Research analysis revealed that almost all doctors declared that they were familiar with patient's rights (94%). The rest of them admitted that they knew them partly. Worse knowledge of hospitalized patient's rights was declared by the doctors with seniority over 15 years. The research results did not reveal any correlation between seniority and knowledge of patient's rights.

Vast majority of nurses claimed that they knew patient's rights (77,1%). The rest of them admitted that they knew them partly. The research did not show any correlation between seniority and knowledge of patient's rights.

The data concerning knowledge of patient's rights among the hospitalized showed that they knew on average 13 rights.

Patients most frequently declared that they knew the right to receive catering during hospitalization (86,1%), the right to personal contact or to call somebody from outside a ward (81,6%) and the right to receive medical care and treatment (81,1%). Most patients in the research group knew that they had right to choose a doctor (40,3%), the right to review medical files (39,8%) and the right to medical personnel identification (37,8%). The analysis of the research data revealed that the greatest number of people did not know that they have right to refuse to participate in didactic medical demonstration (35,8%) and the right to refuse to participate in medical experiment (31,3%). On average, every fifth patient questioned did not know the right to choose a doctor (21,9%).

The analysis of correlation of patients' education and the knowledge of patient's rights showed that the higher level of education was, the greater number of patient's right was known by a patient. A person with primary

Ryc. 4. Średnia ilość znanych praw a przekazywanie informacji przez personel medyczny

Fig. 4. Average number of known rights and passing on information by medical personnel

pielęgniarki/położne znały je częściowo. Przeprowadzone badania nie wykazały zależności, że znajomość praw przysługujących pacjentom zależy od stażu pracy.

Dane przedstawiające znajomość praw pacjenta wśród osób hospitalizowanych wykazały, że znali oni średnio 13 spośród przysługujących im praw. Pacjenci najczęściej deklarowali znajomość prawa do wyżywienia podczas hospitalizacji (86,1%), prawa do kontaktu osobistego lub telefonicznego z osobami z zewnątrz (81,6%) i prawa do opieki medycznej i leczenia (81,1%). W badanej grupie najwięcej pacjentów częściowo znała prawo do wyboru lekarza (40,3%), prawo do wglądu do opieki medycznej (39,8%) i prawo do identyfikacji personelu (37,8%). Analiza danych wskazała, że najwięcej osób nie wykazywało znajomości prawa do odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych dla celów dydaktycznych (35,8%), a także prawa do odmowy uczestnictwa w eksperymencie medycznym (31,3%). Średnio co 5 ankietowany pacjent nie znał prawa do wyboru lekarza (21,9%).

Analiza zależności pomiędzy wykształceniem pacjentów a znajomością praw przez nich prezentowaną wykazała, że im osoba ma wyższe wykształcenie, tym większą zna ilość praw pacjenta. Osoby z wykształceniem podstawowym znały średnio 11 przysługujących praw, natomiast osoby z wykształceniem wyższym aż 15.

Zbadano zależność między tym, czy pacjenci byli informowani o prawach pacjenta a średnią ilością znanych przez nich praw. Wyniki analizy wykazały, że istniała taka zależność. Osoby, którym informacje nie były udzielane, znały średnio 11 praw pacjenta. Osoby, którym informacje były udzielane czasami znały średnio 12 praw, zaś osoby, którym informacje były udzielane znały średnio 14 praw przysługujących hospitalizowanym. Wśród osób, którym informacje nie były udzielane lub były udzielane czasami są takie, które nie znały ani jednego przysługującego im prawa, zaś osoby, którym informacje były udzielane potrafiły wymienić co najmniej 4 prawa pacjenta.

education knew on average 11 rights, however, those with higher education knew 15 rights.

The research examined also a correlation between the fact if patients were informed about their rights and the average number of rights known by them. The results confirmed such correlation. Patients who were not informed about their rights knew on average 11 rights. Patients who were occasionally informed about their rights knew on average 12 rights, however, those informed about patient's rights knew on average 14 hospitalized patient's rights. Among those who were not informed at all or occasionally informed were people who did not know any patient's right. However those informed were able to enumerate at least 4 patient's rights.

Average number of patient's right about which medical personnel informed was determined in a research sample. According to the analyzed data, doctors informed patients on average about 15 rights. There were cases when doctors did not inform about any rights and when they informed about all 19 patient's rights.

The analysis of the data collected from doctors revealed that most frequently patients were informed about the right to self-determination (98%), the right to expect that treatment records are confidential (98%) and the right to personal contact or to call somebody from outside a ward (96%). Doctors most frequently admitted that they occasionally inform patients about the right to choose a doctor (46%), the right to be discharged from hospital upon patient's request (34%) and the right to medical care and treatment (32%).

The respondents' answers indicated that most frequently patients were not informed by doctors about the right to medical personnel identification (20%) and the right to refuse to participate in medical experiment (18%), and the right to refuse to participate in didactic medical demonstration.

Doctors were asked in what way they informed patients about their rights. The collected data revealed that the respondents most frequently inform patients

W badanej próbie, określono średnią liczbę praw pacjenta, o których informował personel medyczny. Według analizowanych danych, lekarze informowali pacjentów średnio o 15 prawach. Wśród lekarzy są tacy, którzy nie informowali o żadnych prawach, jak i tacy, którzy przekazywali informacje o wszystkich 19.

Analiza zebranych informacji od lekarzy wykazała, że najczęściej pacjenci byli informowani przez lekarzy o prawie do samostanowienia (98%), prawie do zachowania tajemnicy lekarskiej (98%) i prawie do kontaktu osobistego lub telefonicznego z osobami z zewnątrz (96%). Lekarze najczęściej przyznawali, że czasami informują pacjentów o prawie wyboru lekarza (46%), prawie wypisania ze szpitala na własne żądanie (34%) i prawie do opieki medycznej i leczenia (32%).

Odpowiedzi respondentów wskazywały, że najczęściej pacjenci nie byli informowani przez lekarzy o prawie do identyfikacji personelu (20%), prawie do odmowy uczestnictwa w eksperymencie medycznym (18%) i prawie do odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych do celów dydaktycznych.

Lekarzy zapytano, w jaki sposób przekazują informacje o prawach pacjenta. Zebrane dane wykazały, że respondenci najczęściej przekazywali informacje o prawach pacjenta poprzez rozmowę z pacjentem (76%). Wśród badanej grupy lekarskiej 36% ankietowanych, zachęcało do zapoznania się z Kartą Praw Pacjenta wywieszoną w szpitalu, zaś 14% lekarzy czytało pacjentowi prawa i wymagało akceptacji pisemnej. Jedynie 2% respondentów nie informowało pacjenta o jego prawach, uważając, że jest to sprawa pacjenta i jego rodziny oraz nie ma na to czasu.

Analiza danych zebranych wśród grupy pielęgniarek/położnych wykazała, że pielęgniarki informowały pacjentów średnio o 13 przysługujących im prawach.

Z badań wynika, iż o największej ilości praw przysługujących pacjentom informowały pielęgniarki oddziałowe – średnio o 18. Pielęgniarki pracujące na oddziale i izbie przyjęć informowały średnio o 12 prawach.

Analiza zależności wykazała, że pielęgniarki/położne, które znały prawa pacjenta, informowały pacjentów średnio o 14 przysługujących im prawach, zaś pielęgniarki, które częściowo znały prawa jedynie o 7.

Analiza dotycząca wpływu wykształcenia na informowanie o prawach pacjenta pokazała, że im wyższe było wykształcenie pielęgniarek i położnych, tym częściej informowały one pacjentów o przysługujących im prawach. Pielęgniarki z wykształceniem średnim informowały średnio o 11 prawach, z wykształceniem licencjackim o 12, zaś te z wykształceniem wyższym aż o 15 prawach.

Pielęgniarki najczęściej informowały pacjentów o prawie do wyżywienia podczas hospitalizacji (86,4%), do kontaktu osobistego lub telefonicznego z osobami z zewnątrz (84,7%) i prawie do opieki przez osoby bliskie

about their rights in conversation with a patient (76%). In the research sample, 36% of doctors asked patients to read Patient's Rights Charter available in hospital, 14% of doctors read Patient's Rights Charter to a patient and asked to confirm this fact with a signature. Only 2% of respondents did not inform patient about his rights at all claiming that this was patient's and his family's business and there is no time for this.

The analysis of the data collected from the nurses/midwives group showed that nurses informed on average about 13 patient's rights.

The research indicated that head ward nurses informed about the greatest number of patient's rights – averagely about 18. Nurses who worked in a ward or admission room informed on average about 12 patient's rights.

The analysis of the correlation revealed that the nurses/midwives who knew patient's rights informed on average about 14 rights, however, nurses who knew patient's rights partly informed about only 7 rights.

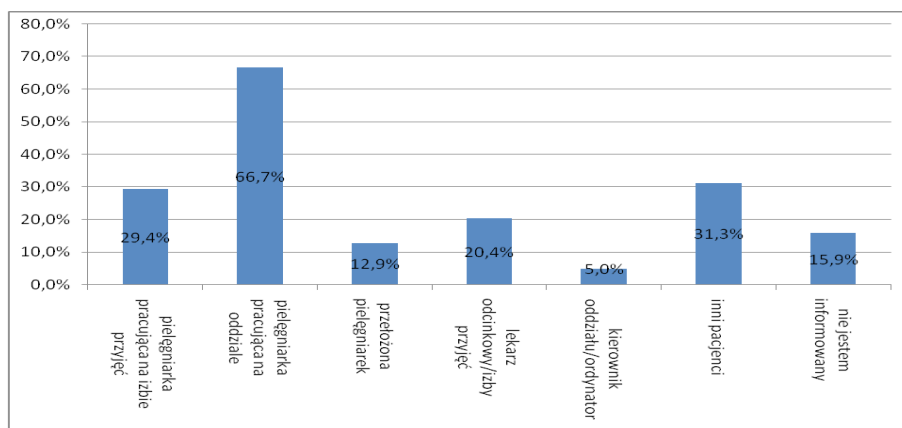
The analysis of the correlation between the level of education and informing about patient's rights showed that the higher nurses/midwives education, the more frequently they informed patients about their rights. Nurses with secondary education informed on average about 11 rights, those with Bachelor's degree about 12, and the ones with Master's degree about 15 rights.

Nurses most frequently informed patients about the right to receive catering during hospitalization (86,4%), the right to personal contact or to call somebody from outside a ward (84,7%) and the right to be taken care by close relatives (81,4%). Nurses often admitted that they sometimes inform about the right to review medical records (39%), the right to refuse to participate in didactic medical demonstration (36,4%) and the right to medical personnel identification (35,6%). Most often patients were not informed by nurses/midwives about the right to refuse to participate in medical experiment (33,9%), the right to refuse to participate in didactic medical demonstration (28,8%) and the right to choose a doctor (25,4%).

In the research sample, doctors informed on average about 15 out of 19 patient's rights. Doctors who declared that they knew patient's rights well informed on average about 15 rights, however, those who knew patient's rights partly informed on average about 4 rights. Heads of a ward or a medical unit informed on average about 16 out of 19 rights and doctors who worked in an admission room/ward informed about 14 rights.

The respondents in the group of doctors indicated that they most often inform patient about his right through a conversation (76%). Only 2% of doctors did not inform patient about patient's rights.

The nurses that participated in the research informed on average about 13 out of 19 rights. A hospitalized patient was informed by a ward nurse on average about 18 rights

Ryc. 5. Opinie respondentów dotyczące źródeł informacji dla pacjentów

Fig. 5. Respondents' opinions concerning source of information for patients

(81,4%). Najczęściej przyznawały także, że czasami informują o prawie do wglądu do dokumentacji medycznej (39%), prawie do odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych do celów dydaktycznych (36,4%) i prawie do identyfikacji personelu (35,6%). Najczęściej pacjenci nie byli informowani przez pielęgniarki/położne o prawie do odmowy uczestnictwa w eksperymencie medycznym (33,9%), prawie do odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych do celów edukacyjnych (28,8%) i prawie do wyboru lekarza (25,4%).

W badanej grupie lekarze informowali pacjentów średnio o 15 z 19 praw. Lekarze, którzy deklarowali dobrą znajomość praw pacjenta, informowali pacjenta średnio o 15 prawach przysługujących, zaś lekarze, którzy znali prawa częściowo, przekazywali informacje średnio o 4 prawach.

Natomiast kierownicy komórki medycznej/ordynatorzy, informowali średnio o 16 z 19 praw, zaś lekarze pracujący na izbie przyjęć/oddziale – o 14.

W badanej grupie lekarzy ankietowani wskazywali, że najczęściej informują pacjenta poprzez rozmowę z nim (76%). Tylko 2% lekarzy nie przekazywało informacji pacjentowi o prawach jemu przysługujących.

Badane pielęgniarki, informowały pacjentów średnio o 13 z 19 praw. Osoba hospitalizowana była informowana przez pielęgniarki oddziałowe średnio o 18 prawach, zaś przez pielęgniarki pracujące na oddziale/izbie przyjęć – o 12.

Pielęgniarki/położne, które znają prawa pacjenta, informowały hospitalizowanych średnio o 14 przysługujących im prawach. Pielęgniarki/położne, które deklarowały częściową znajomość praw pacjenta informowały hospitalizowanych o średnio 7 prawach.

Ilość praw pacjenta, o których informowały pielęgniarki/położne, zależy od wykształcenia, jakie posiadały. Osoby z wyższym wykształceniem przekazywały informacje o 15 prawach, z wykształceniem licencjackim o 12, zaś ze średnim o 11.

and by a nurse working in a ward/ an admission room about 12 rights. Nurses/midwives who knew patient's rights informed hospitalized patients on average about 14 rights. Nurses/midwives who knew patient's rights partly informed hospitalized patients on average about 7 rights.

The number of patient's rights passed on by nurses/midwives depended on their educational level. Those with higher education informed about 15 rights, the ones with Bachelor's degree about 12 rights and nurses/midwives with secondary education informed about 11 rights.

The nurses/midwives that took part in the research most frequently informed a patient about his rights by suggesting to get acquainted with Patient's Rights Charter (67,8%). On average, every tenth nurse/midwife did not inform about patient's rights.

The analysis of the data demonstrates that patients were on average informed about 9 rights they were entitled to.

In the research group, vast majority of the respondent patients in hospital indicated that they were informed about their rights by nurses working in a ward (66,7%). On average, every third patient claimed to be informed about patient's rights by other patients. Nurses working in an admission room informed 29,4% of respondents.

The analysis of the collected data concerning methods of information about patient's rights revealed that patients were most frequently informed by getting acquainted with Patient's Rights Charter available in hospital (68,2%) or having a conversation with a healthcare professional (49,8%). In the research group 14,9% of respondents were not informed and 6,5% of patients were informed by reading them their rights.

The data collected from patients show that most of them were informed about the right to choose a doctor (70,6%), the right to personal contact or to call somebody from outside a ward (68,7%) and the right to receive spiritual care (65,2%). The greatest number of patients were sometimes informed about the right to choose a doctor (36,3%) and the right to review medical files (35,3%) and the

Tabela 1. Informowanie o prawach pacjenta w opinii pacjentów

Table 1. Informing about patients' rights in the patients' opinion

Prawo do:/The Right to:	Ogółem/Total					
	Tak/Yes		Czasami/Sometimes		Nie/No	
	N	%	N	%	N	%
informacji Information	116	57,7	63	31,3	22	10,9
samoświadomości Self-determination	126	62,7	45	22,4	30	14,9
intymności i poszanowania godności Respect his/her privacy and dignity	100	49,8	61	30,3	40	19,9
opieki medycznej i leczenia Receive medical care and treatment	109	54,2	60	29,9	32	15,9
bezpłatnego leczenia i opieki Free treatment and care	107	53,2	64	31,8	30	14,9
wypisania ze szpitala na własne żądanie Be discharged from hospital upon one's own request	83	41,3	67	33,3	51	25,4
odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych dla celów dydaktycznych Refuse to participate in didactic medical demonstration	44	21,9	45	22,4	112	55,7
odmowy uczestnictwa w eksperymencie medycznym Refuse to participate in medical experiment	36	17,9	31	15,4	134	66,7
identyfikacji personelu Medical personnel identification	59	29,4	55	27,4	87	43,3
leków, artykułów sanitarnych podczas hospitalizacji Receive medication and medic provisions during hospitalization	108	53,7	49	24,4	44	21,9
wyżywienia podczas hospitalizacji Receive catering during hospitalization	142	70,6	29	14,4	30	14,9
wyboru lekarza Choose a doctor	58	28,9	73	36,3	70	34,8
zachowania tajemnicy lekarskiej (zawodowej) Confidentiality	102	50,7	60	29,9	39	19,4
wglądu do dokumentacji medycznej Review medical records	80	39,8	71	35,3	50	24,9
kontakty osobistego lub telefonicznego z osobami z zewnątrz Personal contact or call to a person from outside of a ward	138	68,7	32	15,9	31	15,4
opieki przez osoby bliskie Be taken care by close relatives	119	59,2	51	25,4	31	15,4
opieki duszpasterskiej Receive spiritual care	131	65,2	43	21,4	27	13,4
godnej śmierci Die with dignity	86	42,8	47	23,4	68	33,8
skargi Complain	85	42,3	63	31,3	53	26,4

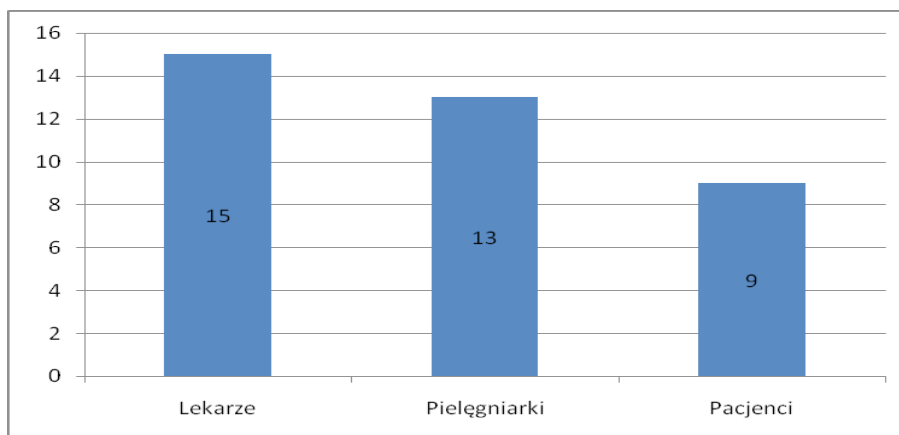
Badane pielęgniarki/położne najczęściej informowały pacjenta o przysługujących prawach, poprzez zachęcanie do zaznajomienia się z Kartą Praw Pacjenta (67,8%). Średnio co dziesiąta pielęgniarka/położna, nie przekazywała pacjentowi informacji o jego prawach.

Analiza zebranych danych wykazała, że pacjenci byli informowani średnio o 9 prawach im należnych.

W badanej grupie pacjentów zdecydowana większość ankietowanych wskazywała, że w szpitalu o prawach pacjenta informowani byli przez pielęgniarki pracujące na oddziale (66,7%). Średnio co trzeci pacjent deklarował,

prawo do wypisania ze szpitala na własne żądanie (33,3%). The highest number of respondents were not informed about the right to refuse to participate in didactic medical demonstration (55,7%) and the right to refuse to participate in medical experiment (66,7%). Almost a half of the respondents were not informed about the right to medical personnel identification (43,3%).

Figure 6 presents average number of rights passed on by doctors, nurses/midwives as well as average number of rights patients were informed about. The listing of present data shows that there are substantial differences

Ryc. 6. Średnia ilość praw, o których informują lekarze oraz pielęgniarki/położne oraz o których są informowani pacjenci

Fig. 6. Average amount of rights presented by doctors and nurses/midwives and which of them are being presented to patients.

że o jego prawach informowali go inni pacjenci. Pielęgniarki pracujące na izbie przyjęć informowały 29,4% respondentów.

Analiza zebranych danych w zakresie metod informowania o prawach pacjenta wykazała, że pacjenci najczęściej informowani byli poprzez zaznajomienie się z Kartą Praw Pacjenta wywieszoną w szpitalu (68,2%) lub poprzez rozmowę z pracownikiem ochrony zdrowia (49,8%). W badanej grupie 14,9% respondentów nie była informowana, a 6,5% osób poinformowano poprzez przeczytanie im ich praw.

Dane zebrane od pacjentów wykazują, że najwięcej z nich zostało poinformowanych o prawie do wyboru lekarza (70,6%), prawie do kontaktu osobistego lub telefonicznego z osobami z zewnątrz (68,7%) i prawie do opieki duszpasterskiej (65,2%). Najwięcej osób było czasami informowanych o prawie do wyboru lekarza (36,3%), prawie do wglądu do dokumentacji medycznej (35,3%) i prawie do wypisania ze szpitala na własne żądanie (33,3%). Najwięcej respondentów nie informowano o prawie do odmowy uczestnictwa w pokazach medycznych dla celów dydaktycznych (55,7%) i prawie do odmowy uczestnictwa w eksperymencie medycznym (66,7%). Niespełna połowa ankietowanych nie była informowana o prawie do identyfikacji personelu (43,3%).

Rycina 6 przedstawia średnią ilość praw, o których informowali lekarze, pielęgniarki/położne oraz średnią ilość praw, o których byli informowani pacjenci. Zestawienie prezentowanych wartości pokazuje, że istniały znaczne różnice w opiniach dotyczących przekazywania informacji o prawach przysługujących osobom hospitalizowanym.

Wyniki

1. Pacjenci byli informowani średnio o 9 z 19 praw im przysługujących.
2. Niespełna połowa ankietowanych pacjentów uważała, że informacje o prawach pacjenta były przekazywane.

in the opinions concerning passing information about hospitalized patients rights.

Results

1. Patients were informed on average about 9 out of 19 rights they were entitled to.
2. Less than a half of the questioned patients claimed that the information on patient's rights was passed on. Vast majority stated that the information about patient's rights was passed on sometimes (36,8%), and almost every fifth respondent said that he/she was not informed at all.
3. According to the questioned patients', they were most often informed about patient's rights by nurses/midwives. Doctors informed 20,4% of the respondents. It is worth noticing that over 30% of the researched patients were informed about patient's rights by the other hospitalized person.
4. Hospitalized patients claimed that they most often gathered information about patient's rights by getting acquainted with Patient's Rights Charter (68,2%).

Conclusions

The analysis of the conducted research allowed to formulate following conclusions:

1. The knowledge of medical personnel concerning patient's rights is partial and varied.
2. Hospitalized patient's knowledge of patient's rights is partial. The higher education patients have, the more rights they know.
3. Medical personnel (doctor, nurses and midwives) conduct the process of informing patients about their rights in a partial and insufficient way. This task is better performed by people with higher education, those who know patient's rights better as well as heads of medical units.
4. According to patients, the information on patient's rights acquired from medical personnel (doctor,

Znaczna grupa osób hospitalizowanych stwierdziła, że informacje o prawach pacjenta były przekazywane czasami (36,8%), zaś niemal co piąty respondent uważa, że nie był o nich informowany.

3. Według ankietowanych pacjentów najczęściej o prawach pacjenta w szpitalu informowały pielęgniarki/ położne. Lekarze przekazywali informacje 20,4% respondentów. Uwagę zwraca fakt, że ponad 30% pacjentów biorących udział w badaniu było informowanych o prawach pacjenta przez inne osoby hospitalizowane.
4. Zdaniem osób hospitalizowanych, informacje odnośnie praw im przysługujących najczęściej były przekazywane poprzez zaznajomienie się z Kartą Praw Pacjenta (68,2%).

Wnioski

Analiza wyników przeprowadzonych badań pozwoliła na sformułowanie następujących wniosków:

1. Wiedza personelu medycznego dotycząca praw pacjenta jest częściowa i zróżnicowana.
2. Wiedza o prawach pacjenta wśród hospitalizowanych jest częściowa. Im wyższe wykształcenie pacjenta, tym lepsza znajomość swoich praw.
3. Personel medyczny (lekarze, pielęgniarki i położne) realizuje proces informowania pacjentów o przysługujących im prawach w sposób częściowy i niewystarczający. Proces ten lepiej realizują osoby z wykształceniem wyższym, z lepszą znajomością praw pacjenta oraz zajmujące stanowiska kierownicze w placówkach medycznych.
4. Według pacjentów, informacje o prawach pacjenta, otrzymywane od personelu medycznego (lekarze, pielęgniarki i położne) są częściowe.
5. Według pacjentów, najczęstszym sposobem przekazywania informacji o prawach osób hospitalizowanych, jest prośba o zaznajomienie się z Kartą Praw Pacjenta.
6. Najpopularniejszym źródłem wiedzy pacjentów o ich prawach jest Karta Praw Pacjenta.

nurses and midwives) is partial.

5. According to patients, the most common way of passing on information about the rights of the hospitalized is by asking them to get acquainted with Patient's Rights Charter.
6. The most popular source of information for patients about their rights is Patient's Rights Charter.

Piśmiennictwo / References

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 30 sierpnia 1991r. o zakładach opieki zdrowotnej (t.jedn.Dz.U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz.U. Nr 111, poz. 535 z późn. zm.)
4. Ustawa z dnia 5 lipca 1996r. o zawodzie pielęgniarki i położnej (t.jedn. Dz.U. z 2009 r., Nr 151, poz. 1217 z późn. zm.)
5. Ustawa z dnia 1 lipca 2005r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów (Dz.U. Nr 169, poz. 1411 z późn. zm.)
6. Ustawa z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodzie lekarza i dentysty (t.jedn.Dz.U z 2008 r. Nr 136, poz. 857 z późn. zm.)
7. Ustawa z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. Nr 52, poz.417 z późn. zm.).

Adres do korespondencji / Mailing address:

Anna Jacek
 Uniwersytet Rzeszowski,
 Instytut Pielęgniarstwa i Nauk o Zdrowiu
 ul. Warzywna 1, 35-959 Rzeszów
 tel. 17 8723360
 e- mail : anna_jacek@autograf.pl